

Κωνσταντίνος Καραθεοδωρή

Ο Κωνσταντίνος Καραθεοδωρή, γόνος μεγαλοαστικής οικογένειας της Κωνσταντινούπολης, γεννήθηκε το 1873 στο Βερολίνο. Ο πατέρας του ήταν διπλωματικός εκπρόσωπος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στη Γερμανία ενώ ο παππούς του είχε χρηματίσει προσωπικός γιατρός του Σουλτάνου.

Αποφάσισε να στραφεί στα μαθηματικά σε ηλικία 27 ετών, αφότου είχε ολοκληρώσει σπουδές μηχανικού στην Στρατιωτική Σχολή του Βερολίνου και είχε εργαστεί λίγα χρόνια σε αυτό το επάγγελμα, συμμετέχοντας μάλιστα ως μηχανικός στη διάνοιξη της διώρυγας του Σουέζ.

Σπούδασε μαθηματικά στο Βερολίνο, όπου τον προσείλκυσαν οι διαλέξεις του Schwarz στη θεωρία των συναρτήσεων. Στη συνέχεια μετέβη στο Γκέτινγκεν, όπου έλαβε το διδακτορικό του δίπλωμα το 1904, εκπονώντας διδακτορική διατριβή με τίτλο «Περί των ασυνεχών λύσεων στο λογισμό των μεταβολών». Στο Γκέτινγκεν συνεργάστηκε με τους Klein, Hilbert και Minkowski και κατέλαβε την πρώτη του ακαδημαϊκή θέση, όπου και παρέμεινε μέχρι το 1908.

Στη συνέχεια μετέβη στη Βόννη, στο Ανόβερο και στο Μπρέσλαου, προτού επιστρέψει και πάλι στο Γκέτινγκεν το 1913 ως τακτικός καθηγητής. Το 1918 πήγε στο Βερολίνο, όπου και παρέμεινε μέχρι το τέλος του 1919. Η ιλιγγιώδης ανέλιξη του στη γερμανική ακαδημαϊκή κοινότητα αποτελούσε, άμεση αναγνώριση της πολυσχιδούς και γονιμότητας συνεισφοράς του στη θεωρία των συναρτήσεων, στη θεωρία του μέτρου, στις μερικές διαφορικές εξισώσεις πρώτης τάξης, στο λογισμό των μεταβολών και στη θεμελίωση της θερμοδυναμικής. Ενδεικτική του επιστημονικού αναστήματος του Κωνσταντίνου Καραθεοδωρή είναι και η ύπαρξη του θεωρήματος που φέρει το όνομά του, του «Θεωρήματος Καραθεοδωρή».

Αν και τα μαθηματικά του ενδιαφέροντα συνδέονταν στενά με τη γεωμετρία και τη μηχανική, ο Καραθεοδωρή ήταν πάνω απ' όλα ένας ικανότατος αναλύστας και το έργο του πάνω στη θεωρία των συναρτήσεων είναι πολύ σημαντικό. Το έργο του κατά την περίοδο 1913-1918 τον εδραίωσαν στη θέση του ως κορυφαίο μαθηματικό της γενιάς του στη Γερμανία και στον κόσμο. Για σχεδόν 40 χρόνια, το βιβλίο του για τις πραγματικές μεταβλητές αποτελούσε μια από τις καλύτερες βιβλιογραφικές πηγές. Ο Καραθεοδωρή ενδιαφέρονταν επίσης ιδιαίτερα για την προέλευση και την ιστορική εξέλιξη των σημαντικών μαθηματικών ιδεών και μεθόδων και για τον τρόπο με τον οποίο τα μαθηματικά αλληλεπιδρούν με τη φυσική.

Η ζωή του Καραθεοδωρή άλλαξε δραματικά το φθινόπωρο του 1919, όταν αποδέχτηκε την πρόταση του Ελ. Βενιζέλου, του τότε πρωθυπουργού της Ελλάδας, για να οργανώσει ένα νέο Πανεπιστήμιο στην υπό ελληνική κυριαρχία τότε Σμύρνη της Μικράς Ασίας. Εγκατέλειψε το Βερολίνο και πέρασε τα επόμενα τέσσερα χρόνια στην Αθήνα και τη Σμύρνη, προτού επιστρέψει στη Γερμανία ως καθηγητής μαθηματικών στο Μόναχο, όπου και παρέμεινε μέχρι το τέλος της ζωής του, συνεχίζοντας τη λαμπρή του σταδιοδρομία σχεδόν σαν να μην είχε συμβεί τίποτα. Είχαν όμως συμβεί πολλά, τα οποία είχαν επηρεάσει τη ζωή του Καραθεοδωρή με πολύ προσωπικό τρόπο, χωρίς ωστόσο να μειώσουν ούτε την αυτοπεποίθησή του ούτε τη δημιουργική του ορμή. Η αποδοχή της πρόσκλησης του Βενιζέλου ήταν σίγουρα μια συναισθηματική και όχι ορθολογιστική

απόφαση, καθώς ο Καραθεοδωρή προέρχονταν από οικογένεια διακεκριμένων διπλωματών και γνώριζε από πρώτο χέρι την περίπλοκη και ασταθή πολιτική σκηνή της Ελλάδας εκείνης της εποχής. Μέχρι το 1920, όταν ο Βενιζέλος έχασε τις εκλογές, ο Καραθεοδωρή δεν είχε κατορθώσει να οργανώσει το νέο πανεπιστήμιο. Το επόμενο διάστημα, αν και είχε κακές σχέσεις με τη φιλοβασιλική κυβέρνηση της Αθήνας, προσηλώθηκε στον ευγενή στόχο της συγκρότησης του πανεπιστημίου.

Επί δύο χρόνια, μετά την απόφαση της ίδρυσης του Πανεπιστημίου της Σμύρνης, ο Καραθεοδωρή εργάζονταν αταλάντευτα για τη συστηματική οικοδόμηση του ιδρύματος. Ως προς την εσωτερική οργάνωση τα πράγματα πήγαιναν καλά. Η κατάσταση όμως εκτός πανεπιστημίου διέφερε και χειροτέρευσε άρδην μετά το καλοκαίρι του 1921. Ο Καραθεοδωρή ήταν πολύ καλά πληροφορημένος για τις διπλωματικές και στρατιωτικές εξελίξεις και δεν έτρεφε αυταπάτες, ωστόσο η δραστηριότητα του πανεπιστημίου συνεχίστηκε κανονικά. Την παραμονή της Μικρασιατικής Καταστροφής, όλα ήταν έτοιμα για να ανοίξει το πανεπιστήμιο. Δύο μέρες όμως προτού φτάσουν τα στρατεύματα των Τούρκων στη Σμύρνη, οι περισσότεροι υπάλληλοι είχαν σταλεί στον Πειραιά. Όλα τα αρχεία είχαν μαζευτεί και στάλθηκαν στη Σύρο. Ο Καραθεοδωρή έφυγε με το τελευταίο ελληνικό πλοίο από τη Σμύρνη, αφού κατάφερε να φορτωθούν για την Αθήνα τα βιβλία και ένα μέρος από τα όργανα Φυσικής και Χημείας του Πανεπιστημίου. Τις επόμενες μέρες η δεύτερη μεραρχία του τουρκικού ιππικού κατέλαβε τη Σμύρνη. Είναι αξιοσημείωτο ότι κατά την ταραχώδη περίοδο της Σμύρνης, ο Καραθεοδωρή συνέχισε την ερευνητική του δραστηριότητα, κάτι που αναμφίβολα τον βοήθησε να διατηρήσει την πνευματική του ισορροπία.

Επιστρέφοντας στην Αθήνα διορίστηκε ως τακτικός καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και στη συνέχεια καθηγητής μηχανικής στο ΕΜΠ. Παρ' όλες τις προσπάθειες του Καραθεοδωρή να ενσωματωθεί στην ελληνική εκπαιδευτική κοινότητα, η ελληνική ακαδημαϊκή κοινότητα έδειξε απέναντί του το πιο αφιλόξενο πρόσωπο. Σε αυτό συντέλεσαν τόσο το ναυάγιο των σχεδίων του στη Σμύρνη όσο και ότι προέρχονταν από τη Γερμανία. Το 1924 ο Καραθεοδωρή και αφού ουσιαστικά εξαναγκάστηκε να παραιτηθεί από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, διορίστηκε ως τακτικός καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Μονάχου.

Στις σχέσεις του Καραθεοδωρή με την Ελλάδα σημειώθηκε μια νέα ενδιαφέρουσα εξέλιξη όταν ο Βενιζέλος επανήλθε στην κυβέρνηση και τον διόρισε, στις αρχές του 1930, σύμβουλο της κυβέρνησης για την ανασυγκρότηση των ελληνικών πανεπιστημίων. Ο Καραθεοδωρή πήρε άδεια απουσίας από το Μόναχο για δύο περίπου χρόνια προκειμένου να μελετήσει ενδελεχώς την κατάσταση των ελληνικών πανεπιστημίων. Ωστόσο, ακόμα και ένας ακαδημαϊκός του δικού του διαμετρήματος, δεν ήταν σε θέση να υπερνικήσει τις πολιτικές διχόνοιες που μαστίζαν το ελληνικό πανεπιστημιακό σύστημα. Τελικά, το 1932 διέκοψε οριστικά τις τυπικές του σχέσεις με την Ελλάδα, και έκτοτε παρέμεινε χωρίς διακοπή στην ακαδημαϊκή του θέση στο Μόναχο, μέχρι τη συνταξιοδότηση του το 1938, σε ηλικία 65 ετών.

Τον Φεβρουάριο του 1950 ο Κωνσταντίνος Καραθεοδωρή πέθανε στο Μόναχο σε ηλικία 77 ετών.

Πηγή:

Μ. Γεωργιάδου (2016). *Κωνσταντίνος Καραθεοδωρή, Ένας μαθηματικός υπό την σκέπη της εξουσίας*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης